

hanem a Nagyalföld egyes területein is. Ilymódon a bodrogi és bereg-szatmári megfigyelések is nagy valószínűséggel innen származó példányokat jeleznek. Adatok: Fábiánháza, 50 pld.; Nyírbátor, 100 pld.; Nyírparsnya, 5 ad. pld.; Petneháza, a régebbi múmiákból ítélve nagyobb szaporodási közösség pusztult ki; Pusztadoboson ugyanez a helyzet, ám itt most kb. 100 kései denevér (*Eptesicus serotinus*) él.

Hegyesorrú denevér (*Myotis blythi*). Újabb nyírségi adatai: Nyírgelse, 1 elpusztult ad.; Nyírlugos, két helyen 15 ill. 50 pld.; Oros, 2 elpusztult ad.; Petneháza, lásd az előző faj idevágó adatait. Ez az utóbbi megfigyelés azt is igazolja, hogy a két faj együtt is megtelepedik és szaporodik.

Északkelet Magyarországon a kései denevér (*Eptesicus serotinus*), méginkább a szürke hosszúfűlű denevér (*Plecotus austriacus*) szinte kivétel nélkül, minden helyiségben, illetőleg templomban jelen van, legalább 1-2 példány képviselésében.

BIHARI ZOLTÁN

Adatok a Zempléni-hegység épületlakó denevéreinek felméréséhez

A denevérek kutatásával sajnos nagyon kevesen foglalkoznak hazánkban. Részletes felmérés nem is jelent meg egyetlen tájegységünkről sem. Ezt nagyban megnehezíti a denevérek változatos és rejtett életmódja, valamint az évszakonkénti vándorlásuk is.

A Zemplén denevér-felméréséhez szerettem volna hozzájárulni, mikor barátaim segítségével, 1989. augusztus 1. és 24. között végignéztük a Hernád és a Bodrog által határolt terület 78 templomának padlásait és tornyait. A felmérés során arra törekedtünk, hogy minél rövidebb idő alatt járjuk be a területet, így igyekeztünk elkerülni a denevérek kóborlásából adódó hibákat. Azaz, hogy azokat a példányokat, illetve kolóniákat, melyek közben helyet változtattak, nehogy többször is feljegyezzük más-más templomban. A Zempléni-hegységben és peremvidékén 92 templom van. Különböző okokból 14 helyre nem tudtunk bejutni. Az átvizsgált 78 templomot 100 %-nak véve, elmondható, hogy 84 %-ukban volt denevér ill. a jelenlétükre utaló ürülékcsomó. Ez az adat eltér, ha a hegyek között és a sík területen lévő templomokat külön vizsgáljuk. A hegyvidéki templomok 90 %-a lakott, síkvidéken csak a 60 %-uk.^x

^x Ez az arány a tiszai Alföldön eléri, sőt egyes kistájakon meg is haladja a 90 %-ot. (szerk.biz.)

A kutatás során 7 fajjal találkoztunk. A számszerű adatok a következők:

Nagy patkósrú denevér (*Rhinolophus ferrumequinum*):

Mindig nagy kolóniákban fordul elő. A padlásterben, többnyire egycsomóban a gerendázaton lógtak. 9 templomban találkoztunk velük. 4 kolónia volt 100 példányon felüli, de a többi helyen is nagy tömegekben tartózkodhattak néhány héttel korábban, mivel nagy mennyiségű friss ürüléket találtunk.

Kis patkósrú denevér (*Rhinolophus hipposideros*):

Egyetlen helyen fordult elő 4 példánya. Ezek a padlásterben repkedtek.

Közönséges denevér (*Myotis myotis*):

Öt templomban találtunk rájuk, de az ürülékekből arra következtethetünk, hogy egyéb helyeken is előfordul az év korábbi hónapjaiban. Mindig nagy csapatokban (50-300) találhatók.

Hegyesorrú denevér (*Myotis blythi oxygnathus*):

13 helyen fordult elő. Ebből 7 templomban 50-300 példányos kolónia volt. Egyaránt észleltük őket a toronyban és a padlásterben is. Hangos civódásuk alapján hamar megtalálható a búvóhelyük. Kis helyen tömörülve lógnak.

Csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*):

Egyetlen helyen, a templom melletti gyűrzés során fogtunk 4 példányt.

Kései denevér (*Eptesicus serotinus*):

10 templomban találtunk rájuk, de az ürülékükkel több helyen is találkoztunk. Mindig résekben, hasadékokban húzóak meg magukat. Egy helyen általában 1-2 állat fordul elő, csak két helyen volt 10-nél több példány.

Szürke hosszúfűlű denevér (*Plecotus austriacus*):

A leggyakoribb faj. Hús templomban találtunk rájuk, a templomok 26 %-ában. 8 helyen volt 20-25 péld-os csapat. Egyaránt előfordult a padláson és a toronyban.

A vizsgált 78 templom közül 15 helyen élt legalább 2 faj együtt. A kései denevér valamennyi fajjal együtt megtalálható. Ez valószínűleg abból adódik, hogy a kései általában a falak hasadékaiban húzódik meg, míg a többi faj szabadon lóg. Így nem jelentenek egymásnak konkurenciát a pihenőhely kiválasztásakor. 5 helyen is előfordult szürke hosszúfűlű-hegyesorrú társulás. Ilyenkor azonban a hegyesorrúak a toronyban, míg a hosszúfűlűek a padláson tartózkodtak. Összességében elmondható, hogy csak olyan fajok találhatók egymás mellett, melyeknek különböző a pihenőhely igényük.

Együttes előfordulások:

Hegyesorrú - szürke hosszúfűlű	5 esetben
kései - szürke hosszúfűlű	5 esetben
kései - nagy patkósrú	1 esetben
kései - közönséges	1 esetben
kései - hegyesorrú	1 esetben
kis patkósrú - hegyesorrú	1 esetben
nagy patkós - csonkafülű - szürke hosszúf.	1 esetben

Érdekes megvizsgálni, hogy a templomok milyen környezetben fekszenek, milyen élőhely áll a denevérek rendelkezésére. A templomokat két csoportba soroljuk be. Az első csoportba azok tartoznak, melyeket hegyek vesznek körül, és 1 km-es körzeten belül található erdő. A másik csoportban olyanok vannak, melyek sík területen találhatók és mezőgazdaságilag művelt területek veszik körül.

SÍKVIDÉKI HEGYVIDÉKI

Nagy patkósrú denevér	7	2
Kis patkósrú denevér	-	1
Közönséges denevér	2	3
Hegyesorrú denevér	4	9
Csonkafülű denevér	-	1
Kései denevér	7	3
Szürke hosszúfülű denevér	14	6

A táblázatból tanulságként levonható, hogy a kései és a szürke hosszúfülű denevér inkább a hegyek lábánál elnyúló sík, mezőgazdasági területeket részesíti előnyben.

Összegzés:

A megismert kolóniákat, megítélésünk szerint különösebb veszély néhány évig nem fenyegeti. A tetőszerkezetek jó állapotban vannak, 5-6 éven belül volt felújítva a tetők zöme. Így várhatóan évekig nem ismétlődik meg, ami egyébként a legnagyobb veszélyt jelentheti. Ellenséges magatartást elvértve tapasztaltunk ott, ahol károkat okoznak. Például a nagy tömegű guanó miatt átázott a mennyezet, vagy szemetelésükkel zavarják a takarítókat. Ezeket a problémákat általában kultúráltan oldották meg. (Pl. fóliát raktak alájuk) Egyetlen helyen fordult elő, hogy az elmondás szerint, kb. 60 hegyesorrút megmérgezték. Ettől az esettől eltekintve, a Zempléni-hegység templomaiban élő denevérek háborítatlanul élhetnek. Sajnos ezt már nem lehet elmondani az erdei fajokról.

	R.ferrumequinum	R.hippodideros	M.myotis	M.B.oxynathus	M.emarginatus	E.serotinus	P.austri.
Abaulalpár Ref.							
Abaulkér Kat.							
Abaulkér Ref.	1 pd.					1 pd.	
Abaulszántó G.kat.							
Abaulszántó Kat.							
Abaulvár Ref.							
Alsóregmec G.kat.							
Arka Ref.							
Arka Kat.				kb. 100 pd.			25 pd.
Bekecs Kat.						1 pd.	
Bodrogkeresztur K.	4 pd.						
Bodrogkeresztur R.	300 pd.kb.				3 pd.		3 pd.
Bodrogkeresztur Gk.							1 pd.
Bodrogszegi Kat.							
Boldogkőújfalú K.						10 pd.	
Boldogkőújfalú R.							
Boldogkővárak K.						1 pd.	4 pd.
Erdőbénye Ref.							
Filkeháza G.kat.			kb. 80 pd.				kb. 20 pd.
Fony Kat.							
Fony Ref.						2 pd.	
Füzér Kat.				kb. 60 pd.			
Füzér Ref.				2 pd.			1 pd.

R. ferrumequinum	R. hipposideros	M. myotis	M. B. oxygnathus	M. emarginatus	E. serotinus	P. austr.
Füzérkajata Ref.	4 pd.	3 pd.	kb. 50 pd.			
Füzérradvány Kat.						
Golop Ref.			3 pd.			
Gönc Kat.						20 pd.
Gönc Ref.						10 pd.
Hejce Kat.						
Herceghút Kat.			kb. 100 pd.			
Károlyfalva Kat.	1 pd.				1 pd.	
Kéked Kat.						
Kishuta kat.						
Korlát Kat.						
Korlát Ref.						
Kovácsvágás Ref.						
Középhuta Kat.	1 pd.					
Mád Ref.						5 pd.
Mezőzombor G. kat.					14 pd.	5 pd.
Mikóháza G. kat.						
Monck Kat.						
Monok Ref.						
Nagybózsza Ref.						
Olaszliszka Kat.						
Önd Ref.						
Pálháza Ref.						

R. ferrumequinum	R. hipposideros	M. myotis	M. B. oxygnathus	M. emarginatus	E. serotinus	P. austr.
Pányok Ref.			kb. 50 pd.		1 pd.	1 pd.
Pusztafalu Ref.		kb. 50 pd.			1 pd.	25 pd.
Rátka Kat.						
Regéc Kat.		1 pd.				
Rudabányáscka Kat.			kb. 100 pd.			
Sárazsadány Ref.						
Sárospatak Ref.					1 pd.	20 pd.
Sárospatak Kat.					2 pd.	1 pd.
Sárospatak Ref.						3 pd.
Sárospatak G. kat.						
Sátoraljaújhely Kat.		15 pd.				
Sátoraljaújhely Kat.						
Sátoraljaújhely G. kat.						3 pd.
Széphale			kb. 50 pd.			
Tarcal Kat.			2 pd.			
Tarcal Ref.						
Telkibánya Kat.						
Telkibánya Ref.			kb. 50 pd.			10 pd.
Tokaj Kat.						
Tokaj G. kat.	1 pd.					
Tokaj Ref.			20 pd.			
Tolcsa Kat.	200 pd.					
Tolcsa G. kat.	200 pd.					

R. ferrumequinum	R. hipposideros	M. myotis	M. B. oxygnathus	M. emarginatus	E. serotinus	P. austr.
Vámosujfalu Ref.						
Vilyvitány Ref.						
Vilmány Kat.						
Vilmány Ref.						
Vizsoly G.kat.						
Vizsoly Ref.						10 pd.
Zsujta Ref.			20 pd.			1 pd.

Megfigyelések

BÁRÁNYPIROSÍTÓ (ALKANNA TINCTORIA) HOMOKPUSZTARÉTEN. Tóalmás szélén, buckás felszínen Astragalo-Festucetum rupicolae danubiale társulásban találtam a faj kb. száz töves populációját. Évekkel ezelőtt megtett védelmi javaslatom mind ez idáig eredménytelen maradt, jöllehet a terület számos értékes növény- és állatfaj előfordulási helye.

Endes Mihály

FLORISZTIKAI ADATOK JÁSZBERÉNY KÖRNYÉKÉRŐL. Előző munkám folytatásaként újabb adatokat közlök a vidék növényvilágából. Lápi csalán (Urtica kioviensis): gyakori a Hajta-patak medrében Tóalmástól délre a 31. sz. műútig. - Vetővirág (Sternbergia colchiciflora): a Hajta-patakot kísérő homokhátakon, homokpusztaréten, az élesmosófű száalai között, ritka. - Szúnyoglábú bibircsvirág (Gymnadenia conopea): Alopecuretum pratensis társulásban találtam hat példányt Egreskáta mellett.

Buschmann Ferenc

TARKA GÉB (PROTERORHINUS MARMORAIUS) A TISZA-TÓBAN. Pontokaspikus eredetű védett halfajunk tiszai előfordulását elsőként Sterbetz I. fedezte fel a 60-as évek elején, Szegedtől északra. A következő észlelésre jó negyed századdal később került sor: 1987-ben a kiskörei duzzasztó alvizén 11 példányát sikerült kifognunk. Még ugyanebben az évben a tiszafüredi öntözőrendszer kezdeti szakaszáról is előkerült egy példány, közvetett bizonyítékként halunk Tisza-tóbeli előfordulására. A közvetlen bizonyítékhoz 1989. szeptember